

Bienve Perea

Les vacances de temps passats, Son Bou 1945-1970 (1a part)

En ple segle XXI, milers de ciutadans passen cada estiu uns dies de vacances a les urbanitzacions adjuntes a la platja de Son Bou gaudint de l'arenal, el prat i el seu entorn natural, malgrat el volum excessiu i el desafortunat emplaçament dels hotels que s'hi van construir als anys setanta.

Un grapat de famílies alaiorenes gaudien de vacances després de Sant Llorenç, des de finals dels quaranta fins als anys setanta, en uns habitatges naturals que la mà de l'home havia adaptat: les coves paleocristianes, però també als blocs, túnels i edificacions militars fetes amb prevenció de la defensa de Menorca durant la Guerra Civil. I la cova dels Fadrins i la Caseta dels Sabaters dins el terme de Llucalari, així com el blocs de Talis i les tendes o tendals davall els pins o els tamarells entre les dunes i el prat.

Les famílies demanaven permís al propietari del lloc de Son Bou, el canonge Joan Villalonga de Febrer (Virolla), que solia cedir a la petició amb la condició que les coves no es tanquessin amb clau i de no deixar pertinences, ja que algunes, a l'hivern, eren emprades per a refugi de bestiar, i com a magatzem de cereals.

La vida quotidiana dels dies de vacances era passar la major part del temps a redossa, al bon clima de les coves, i baixar a la mar a mig capvespre fins al fosquet. Als voltants del Clot de ses Dones fins a ses Lloses de Prop, s'arreglaven tota la gent per fer

la bereneta i sopar, amb converses sobre els partits de futbol de les festes o del festival de la cançó d'aquells anys. Les rialles, jocs i bon ambient eren una festa grossa. En arribar la foscor, tornaven a les coves a descansar. Els matins, a primera hora, els aficionats a la pesca anaven a fer vorera damunt les lloses i, els més experts, a les pesqueres diverses a fer una estona tirant la canya.

Els fillets, filletes i jovenets anaven i venien descobrint túnels i amagatalls i sempre pendents de l'arribada d'alguns estrangers, que esporàdicament apareixien demanant per visitar la basílica. Uns llocs de trobada eren el pou i el safareig per gaudir d'una dutxa d'aigua dolça i freda. Situats al costat del camí cap a la platja, a l'altura de l'actual rotonda, devora els hotels.

Les cases de Son Bou de Baix servien de botiga, les dones anaven a comprar llet, ous, verdures, síndries, melons i tot el que se sembrava i es podia vendre. L'altre punt de recollida d'aliments eren les barreres de dalt, on diversos venedors d'Alaior duïen els queviures més emprats com pa, oli, farina, pastes i un poc de carn.

També eren habituals les visites de familiars i amics d'Alaior per passar uns quants dies a les coves. Aprofitaven el viatge per dur-hi queviures per anar passant les vacances. Tot i no haver-hi telèfons, la coordinació era fluïda i la col·laboració

entre famílies molt bona.

Dins les coves, lliteres fetes amb fusta i cobertes velles de bicicleta, amb matalassos de palla, de fulles de canyes de blat d'indi o d'algues seques. Les separacions de famílies o d'homes i dones es feia amb cordes i mantes de soldat. L'aigua la pujaven de les fonts de la platja o del pou, amb gerres de terra que feia en «Sebastianillo». Només tres coves tenien una petita cisterna en què arreglaven aigua de les pluges sobre els penyals i la feien servir per escurar. Per cuinar empraven casseroles damunt ferros o fogonets portàtils de querosè, algunes coves tenien cuines de ferro. Tres coves tenien un petit forn per cuinar perols i fer pa. Quan l'encenien, les famílies de les coves pròximes hi duïen els seus perols per aprofitar l'encesa del forn.

La il·luminació era amb quinqués, llums de carbur, petromax i espelmes. Amb el temps, van aparèixer les piles i el llum de butà.

Amb els anys, algunes coves van ser conegudes pel nom de les famílies que les habitaven, i altres per les característiques o usos que havien tingut temps enrere.

Sa cova de ses Benignes

La cova, situada a uns centenars de metres del penyal de la part esquerra passat el pont, la van habitar els germans Miquel i Joana Alzina Morlà «Benigna», amb les seves famílies. Els germans Margarita i Toni Fortuny Alzina «Facundo» recorden que hi anaven amb un carretó i els darrers anys amb Antoni Sintes Pons «Boet», que tenia un taxi i uns dies determinats també davallava a les barreres de dalt Son Bou a vendre queviures encomanats per la gent de les coves. La nombrosa família dels «Benignes» va compartir la cova durant una dècada, en què els fillets van gaudir d'un temps inoblidable. A més d'aprendre l'art de la pesca i l'estima per la natura, la cova era punt de trobada dels «Benignes», com es pot apreciar a la fotografia d'aquell dia.

Sa cova de ses Benignes. Hi havia en Jaume "es Cabrer", en Martí Garí i na Benigna, Facundo, na Joana i els fillets Margarita i Toni.

Sa cova de na Binimel·lana

En Joan Mercadal Triay «Llumena Nou» casat amb Lluçia Pons Orfila «Binimel·là» i Teresa, la seva filla, als anys cinquanta anaven amb bicicleta a passar uns dies de vacances davall els tamarells de Son Bou. Un any de molts de mosquits, que no els deixaven dormir, van demanar permís a en «Virolla» per emprar una cova molt gran situada al mateix penyal que la cova de ses Benignes. La cova tenia dues entrades i en Joan a una la va convertir en finestra. Amb el temps van habilitar la cova i s'hi van passar una vintena d'anys. Joan era missatge a Son Bou de Dalt i li deixaven un carro amb bístia per tragar els trastos. Amb els anys, es va comprar una moto Impala, amb ella anaven i venien. Cercar pops a primera hora del matí o anar a pescar fins al Purgatori i gaudir de rebre visites de la família omplia els dies. A la fotografia són a la porta de la cova amb les famílies de na Eulàlia i na Lluçia, va fer la foto n'Antoni Sintes Pons.

Cova Binimel·lana

Sa cova de n'Antònia Calç

Antonia Sintes Pons «Calç» casada amb José Cardona Pons «José de Lluçalari» i el germà d'ella, José Sintes Pons «Pito Calç» van habitar una petita cova situada al mateix penyal de la cova de ses Benignes i per davall de la de na Binimel·lana. Hi van estar uns deu anys i la van compartir uns anys amb la família de Maria Cardona Pons «Maria de Lluçalari», casada amb Sebastià Garriga Sintes «Son Planes» i els seus fills Sebastià, Antonia i Jaume.

Cova des Conills

Sa Cova des Conills

La cova situada al penyal a la dreta, passat el pont i aferrada als bouers del lloc (antic hospital militar), va ser habitada uns vint anys per la família d'Antoni Timoner «Conill» i Maria Juanico amb els seus fills: Rafel i Pedro, casat amb Maria Mascaró Florit «Fontanilles» amb els fills d'aquest: Antoni, Pedro i Rafel. Antoni, el pare, havia participat als anys cinquanta en la descoberta i neteja de la Basílica. Maria, la mare, solia manar el carretó carregat de trastos per passar les vacances i la resta baixava en bicicleta o a peu, però en Rafel tenia una moto Ducati i traguava n'Antoni, el net major de la família. La cova és gran i amb bona terrassa com s'aprecia a la foto amb la família.

Es túnel del camí

Passat el revolt després del pont, a la part dreta de la carretera i a uns centenars de metres del primer aparcament, hi ha un túnel, fet en temps de la Guerra Civil, que connectava el camí antic amb l'hospital militar que estava situat al costat de la cova dels «Conills». Durant una dècada l'entrada la va habitar la família d'en Joan Fàbregues Camps «Alou» casat amb Antònia Mercadal Orfila i els fills Antoni i Tiago. Eren habituals les estades del matrimoni de na Marianna «Alou» i en Cosme «Rel·lotge». A més a més el nebot, en Nelson Juanico Mercadal, fill d'en Miquel «Bandera» hi passava uns dies cada estiu. Foto de la família a l'entrada del túnel.

Túnel del camí

Sa cova des Sastre Petit

Als anys cinquanta hi havia l'hort de Son Bou de Baix, darrere l'actual aparcament, dins un barranc que venia de Sant Jaume. Al penyal d'aquell indret hi havia una petita cova habitada per diverses famílies i coneguda com sa cova des Sastre Petit, ja que la va habitar un temps en José Domingo Pons «Sastre Petit», casat amb Aurora Blasco García, natural d'un poble de Màlaga.

En Leonardo Pons Carreras «Nardo Bielet», casat amb Flora Olives Sintes i la filla, Balbina, també la van habitar uns anys abans d'anar al blocus.

La família d'en Mario Camps Carreres «Cadafet», casat amb Àgueda Pons Caules «Ditet» i el seu fill Joan, la van habitar uns anys. I durant poc temps hi passar les vacances Joan Mir Pons «Nito, es Roig», casat amb Isabel Vidal Florit, que després ocuparien sa cova Enrajolada.

Cova de s'Espart. Can Tiquiano

Sa cova de s'Espart. Can Tiquiano

Davant aquesta cova hi ha mates d'espert i durant molt de temps se'l collia per fer senalles, estores o altres elements. Record que el meu avi, en Bienvenido «de Son Blanc» en solia collir per fer-ne. La cova està situada uns metres més amunt de sa cova de na Binimel·lana. Al penyal hi ha una escala que dona dalt el replà de Son Bou, s'hi pot arribat per damunt el pont, passant per davant la cova del Guarda. La va habitar molts d'anys la família de n'Eustaquio Gomila Carreras «Tiquiano» i Juana Morlà Triay i els fills Paco, Antoni i Eutiquiano. La cova té una finestra i un petit porxo. Tenien una tenda grossa, que la plantaven damunt les dunes de la platja, devora el Clot de ses Dones i allà hi passaven tot el dia. Al vespre pujaven a dormir a la cova.

Sa cova des Guarda o de ses Brígides

Com queda constància en el núm. 245 de la revista *S'Ull de Sol*, als anys trenta, a la cova, hi habitava la família Coll Pons, originària de Ferreries. Francesc va exercir de guarda de caça durant deu anys i en aquesta cova van tenir els fills. L'any 1932 hi va néixer en Jesús. A la cova, situada dalt el penyal, s'hi pot accedir per damunt el pont deixant a la dreta El Hogar del Soldado, un altre edifici fet als anys de la Guerra. Cristòbal Sintes Sintes «Tòful Sintetes» treballava de picapedrer, casat amb Margarita Sanz Gornés «Brígida», amb els fills Àgueda, Esmeralda, José i Lucita hi van estar un grapat d'anys. Quan van tenir na Cristina, van deixar d'anar a una de la millors coves de Son Bou, amb accés còmode i vistes esplèndides. Els joves de les coves més pròximes prest feien amistats, com es pot veure a la fotografia amb n'Esmeralda i na Fina Burgos dalt el penyal.

Sa cova enrajolada o d'en Burgos

Molt a prop de la cova des Guarda hi ha una cova que en temps de la Guerra es va habilitar com a dormitori dels soldats. En aquells temps hi havia moltes xinxes i, per evitar-les, la van enrajolar. La va habitar la família de Rafael Burgos Pizarro «Burgos», casat amb Magdalena Olives Melià, amb els fills: Josefina, Antonio, Rafael, Fernando, Ricardo. Quan va néixer la darrera filla, na Marga, van deixar d'anar

Esmeralda Sintes i Fina Burgos

a la cova. Poc temps després, la cova va ser ocupada per la família d'en Joan Mir Pons «Nito és Roig» casat amb Isabel Vidal Florit i els seus fills Antoni i Margarita, que hi estarien molts d'anys.

Sa cova d'en Toni Saca

Seguint la mateixa línia del penyal de la cova Enrajolada, en direcció cap a Lluçanar s'hi troba la cova d'Antoni Pons Sintes «Toni Saca», casat amb Francisca Vives Thomas «de Can Salvador» i amb els fills: Mari Carmen i Jordi. Una de les famílies que més anys han habitat una cova de Son Bou. Hi anaven a passar molts de caps de setmana. En Toni treballava de sabater, però era un bon pescador, caçador, cercador d'esclata-sangs i espàrrecs. Va tenir la primera barca de fibra que hi va haver a Son Bou, on només hi havia una tèquina, Solita. La cova de can Toni era de les coves en què més ambient hi havia en aquells anys, ja que sempre tenien amistats o familiars que els visitaven. A la fotografia, realitzada pel seu cunyat Cosme Sans, es veu la família a la porta de la cova.

Sa cova d'en Paparrí

Al mateix penyal, i a pocs metres de la cova d'en Toni Saca, hi ha la cova d'en Paparrí. Joan Riudavets Esbert «Paparrí», casat amb Isabel Gayón Caro. I els fills Joana i Sito. Joan treballava de sabater a cas Silverios i es va jubilar el primer any que van deixar la fàbrica de Santa Rita. A principis dels anys cinquanta va demanar permís al propietari de Son Bou, el senyor «Virolla», per instal·lar-se a la cova. Ell davallava amb bicicleta i llogaven un taxi ben carregat per anar a fer les dues setmanes següents de Sant Llorenç. Diverses nebodes de na Isabel hi van passar dies d'estiu. Na Joana va començar a festejar José Thomàs Gomila, que era pagès al lloc de sant Joan i va aprofitar que li deixaven un carro i un matxo per tragar els trastos durant uns anys. Ja de casats, van continuar anant a la cova. Com s'aprecia a la foto, la relació amb els veïns de les coves pròximes era molt bona i sempre compartien tertúlia i festes.

Vesins de sa cova Foradada i cova d'en Paparrí

Refugi de na Pilar de la Mola

Cova Foradada

Pràcticament al costat del refugi i la cova d'en Paparrí hi ha la cova Foradada. Com bé diu el seu nom, és l'única que té dues entrades, una per la part superior que dona al replà de dalt Son Bou i l'altra surt del penyal a una vista panoràmica de tota la platja. La família d'Antoni Rotger Bagur i Catalina Carreras Llambias (germana del mestre Carreras) i els fills Vicent, Rafela, Francisco i Toni, la van habitar 18 anys. Antoni era manobre i va fer la cuina, un forn i un tancat per separar els dormitoris de dones i homes, a més de tenir una cisterna que arreblega l'aigua de l'entorn. Cada any havien de deixar la cova buida, perquè el bestiar l'emprava de refugi i de pas. Els primers anys hi anaven amb carretó i, els darrers, Francisco Ramos Gómez els transportava en la DKW que feia de taxi. Poc temps després, els rectors de la Parròquia, conjuntament amb el moviment escolta, van aprofitar la cova per organitzar-hi colònies d'estiu i molts de fillets d'Alaior van poder gaudir d'uns dies d'aventures i noves vivències.

Llorenç i Pilar amb al·lots

Al costat de la cova d'en Paparrí hi havia un racó que, tapat amb unes llenyes i teles, servia de refugi. A principis dels anys seixanta va ser habitat un temps per Maria Pilar Pons Garriga «Pilar de la Mola» casada amb Lorenzo Sintes Cardona «Llorenç de so na Cassana». No tenien fills però, com es veu a la foto, sempre tenien amb ells els fillets de les coves pròximes.